

เกิดเป็นคน

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

หลวงพ่ : เอานะ โยมถามว่า “จิตนี้มาจากไหน ไซ้ใหม่ จิตนี้มาจากไหนนะ ไซ้ใหม่”

โยม : ไซ้แล้วครับ

หลวงพ่ : ถ้าถามว่าจิตนี้มาจากไหน ถ้าจิต เห็นใหม่ การเวียนว่ายตายเกิดของวิภวภูจะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนไปว่า **จิตนี้ไม่มีต้นไม่มีปลาย** คำว่า “ไม่มีต้นไม่มีปลาย” มันนับย้อนไปไง มันนับย้อนกลับไ้ อย่างที่ว่า อย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย คำว่า “๔ อสงไขย” มันนับไม่ได้ คำว่า “นับไม่ได้ถึง ๔ รอบ” ถ้าเป็น ๘ อสงไขย หรือ ๑๖ อสงไขย

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราสร้างบุญญาธิการมา ๔ อสงไขย แสนมหากัป การเวียนว่ายตายเกิด ฉะนั้น ท่านถึงบอกว่า “เราเป็นคนवासนาน้อย เพราะอายุ ๘๐ ปี แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ก่อนอายุ ๘๐,๐๐๐ ปี” วิทยาศาสตร์ต้องค้านแล้ว แล้วว่า “จิตนี้มาจากไหน จิตนี้มาจากไหน” เพราะจิตนี้มาจากไหน การนับ การนับของโลกมันแต่ละยุค แต่ละยุค มันจะนับตรงไหน

ฉะนั้น คำว่า “ไม่มีต้นไม่มีปลาย” มันยืดยาวมาก คำว่า “มันยืดยาวมาก” จิตนี้มันมาจากไหน ฉะนั้น เราจะไปเริ่มต้นไ้ เราจะย้อนกลับมานะ ย้อนกลับมาในพระไตรปิฎก

ในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าพยากรณ์ไว้ว่า ต่อไปจะมีฝนเหล็ก จะมีสิ่งต่างๆ พอคำว่า “มีฝนเหล็ก” เดียวนี้ดูพวกกระเบิด พวกสิ่งต่างๆ มีฝนเหล็ก ถ้าเป็นสมัย ๒,๐๐๐ กว่าปี ฝนเหล็กเขาจะเข้าใจได้ใหม่่ว่าฝนเหล็กคืออะไร แต่เม็ดฝนมีโดยธรรมชาติไซ้ใหม่ แต่ถ้าฝนเหล็ก ฝนเหล็กมันมาจากไหน

นี่พูดถึงเวลาเราจะย้อนกลับไปว่าจิตนี้มาจากไหน เราจะบอกว่า ถ้าพูดเฉยไม่ใช่พูดเพื่อจะหลบไม่ตอบนะ เดี่ยวจะบอกหลวงพ่อดีแล้ว เพราะคำว่า “แฉลบ” ถ้ายืนยันปั๊บ เราอยู่ในวงการปฏิบัติ นี่เวลาครูบาอาจารย์ท่านจะบอกว่า นรกจะลงตรงนั้น จะลงตรงนี้ บอกเป็นจุดเป็นที่ พอบอกเป็นจุดเป็นที่ปั๊บ มันจะเป็นการทดสอบใจ

แต่อันนี้มันเป็นเรื่องของนามธรรมใช่ไหม ว่าจิตนี้มาจากไหน ที่นี้ว่าบุพเพนิวาสานุสติญาณ เรายืนยันกับความเห็นพระพุทธเจ้ามันไปจนนับไม่ได้ เพราะอะไรรู้ใหม่ เพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราเป็นองค์ที่ ๔ นะ องค์ต่อไปจะเป็นพระศรี-อริยมะตไตรย โลกเราจะมีการปรับสภาพไป เมื่อก่อนมหาทวีปไป แล้วมันย่อเป็นแต่ละทวีป คำว่า “มหาทวีป” แล้วคิดดูสิ แล้วมันกว่าจะแตกจนโลกมันปรับตัวมาตลอด

ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ที่ ๔ แล้วพระศรีอริยมะตไตรยองค์ต่อไป แล้วต่อไปยังมีอนาคตวงศ์อีก ๑๐ องค์ อนาคตัง ๓ ที่นี้อนาคตปั๊บ ถ้าเป็นวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ก็ตั้งไว้ก่อน เราพูดบ่อยกับโยมเราที่นี่ วิทยาศาสตร์แกกิลเลสไม่ได้ เพราะเป็นสูตรทฤษฎีใช่ไหม แต่ถ้าเป็นกิลเลสมันมีชีวิต มันมีความรู้สึก คือมันกะล่อน มันปลิ้นปล้อนได้

ที่นี้ของเรา ถ้าเราบอกเราเป็นคนดี เราเป็นคนดี คุณสมบัติคนดีต้องเป็นอย่างนี้ แต่เราไปเจอเหตุการณ์ที่มันวิกฤติ คนดีทำอะไร เพราะอะไร เพราะความคิดของคนใช่ไหม อันนี้จะบอกว่าคำตอบไม่ใช่เพื่อจะหลบนะ แต่ถ้าตอบให้เป็นสูตรตายตัวนะ มันจะเป็นประเด็นใหม่ขึ้นมา มันจะเป็นประเด็นขึ้นมาที่เราจะเคลียร์ประเด็นนี้ จะตอบเรื่องนี้ จะต้องไปเคลียร์ประเด็นที่เราตอบ เข้า! เอาต่อ

โยม : ถามอีกนิดหนึ่ง นี่ความเห็นของพระอาจารย์

หลวงพ่ : ไม่มีปัญหา

โยม : คือถามอยากรู้ว่าสัตว์ทำบาปได้ไหม

หลวงพ่ : อ้า!

โยม : สัตว์ทำบาปได้ไหม สัตว์ทั่วไป สัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำบาปได้ไหม

หลวงพ่อก : มันมีบาปและบุญในตัวมันเอง ทุกอย่างมันจะมีดีและชั่วในตัวของมัน เพราะเราพูดถึง เห็นไหม คือ & เขาไม่ให้ฆ่าสัตว์ใช้ไหม ไม่ให้รังแกกัน ไม่ให้ทำร้ายกัน

โยม : ใช่ ผมก็ยังไม่อยากรู้ว่าห้ามฆ่าสัตว์ แบบนี้ยี่ราฟมันก็ได้บุญสิยี่ราฟมันไม่กินสัตว์

หลวงพ่อก : ใช่ เราจะพูดแบบโยมนี่แหละ เขาบอกว่า ถ้าไม่ให้ฆ่าสัตว์ แล้วเสียละ เสีย มันจะเอาอะไรกิน เขาพูดอย่างนั้น เพราะเสียนี้มันเป็นนักร้อง มันต้องล่าสัตว์ แล้วสัตว์กินพืชมัน ก็ไม่ทำบาป สัตว์กินพืช ในพืชนั้นมีสิ่งมีชีวิตใหม่ แล้วบอกมันไม่มีบาปได้อย่างไร คำว่า “บาปหรือบุญ” มันอยู่ที่เจตนาอันนั้น

คำว่า “สัตว์” ที่บอกว่าไม่ให้ฆ่าสัตว์ แล้วอย่างพวกสัตว์กินเนื้อเขาจะอยู่ของเขาอย่างไร

เราจะย้อนกลับ เราตอบบ่อยมากตรงนี้ ให้ย้อนกลับว่า ทำไมเขาถึงเกิดเป็นสัตว์กินเนื้อ ละ ทำไมเขาไม่เกิดเป็นสัตว์กินพืชละ แล้วทำไมเขาต้องเกิดเป็นสัตว์ละ ทำไมไม่มาเกิดเป็น มนุษย์ละ ทำไมไม่เกิดเป็นเทวดา เพราะเขาถ้ามมา เต็มจะตอบปัญหานี้

ฉะนั้น คำพูด พูดเมื่อกี้ว่า กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เขาต้องมีกรรมของเขา มา เขาได้ทำลายคนอื่นมา เขาก็ต้องมีสถานะมาเป็นอย่างนั้น

ในพระไตรปิฎกนะ มันมีแบบว่า แม่ไก่ ลูกไก่ ที่มันดูแลลูกไก่ แล้วที่ยักษ์มากินลูก กิน อะไร มันมาจากนั้นนะทำให้ ถ้าทำไว้มันจะมีผลมา ไ้ฉันผลอย่างนี้บ๊อบ โทษนะ ไม่ต้องวิจัยทาง วิทยาศาสตร์เลย ถ้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์มันจะยุ่งมาก แต่เราย้อนกลับมาดูชีวิตประจำวันของ พวกเรา ว่าความเข้าใจระหว่างพ่อแม่ ความเข้าใจระหว่างครอบครัว ความเข้าใจ เห็นไหม

เดี๋ยวนี้มีคนเขาไปแบบว่าลูกกระรอก ลูกกระแต ที่ไปลักลูกเขามา ไปทำลายรังเขา ไป ทำชีวิตครอบครัวเขา อันนี้มีผลใหม่ มีนะ บางคนมีอาชีพที่ไปจับลูกกระรอก ไปตามรังแล้วเอา ลูกไปขายที่สวนจตุจักร แล้วคิดดูสิว่า แล้วแม่เขากลับมา หรือทำลายรังเขาแล้วเขาจะเสีย อะไร ใ้เราไปทำของเขา เราทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ แต่สัตว์นั้นะ ลูกของมัน บ้านของมันโดนลักไป มันคิดอย่างไร

อันนี้พูดถึงจะย้อนกลับไ้ เราพูดกันแต่ผลไ้ แต่เราไม่พูดถึงเหตุที่ทำไมถึงมีผลอย่างนี้ ทำไมถึงมาเกิดเป็นสัตว์กินพืช ทำไมถึงเป็นสัตว์กินเนื้อ จบไหม เอาตรงนี้

ถาม : อยากทราบว่าทำไมถึงชอบกล่าวว่าเกิดเป็นมนุษย์มีบุญที่สุดแล้ว ทั้งๆ ที่มนุษย์เป็นสิ่งที่ชีวิตที่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตอื่นมากที่สุด

ตอบ : ทำไมพระชอบบอกว่า เกิดเป็นมนุษย์มีบุญมาก ทั้งๆ ที่มนุษย์เป็นผู้ที่เบียดเบียนเขาที่สุดเลย ฉะนั้น แล้วถ้าเป็นมนุษย์ที่ดีละ คุณ องค์กรต่างๆ ที่เขาดูแลสัตว์ก็มนุษย์ มนุษย์ก็ดูแลสัตว์ มนุษย์ที่ดีก็เยอะ แต่มนุษย์เลวก็เยอะ ที่นี้เราจะพูดถึงที่มนุษย์ดีหรือมนุษย์เลว มันอยู่ที่นิสัยนั้น อยู่ที่พฤติกรรมของเขา อยู่ที่อำนาจวาสนาของเขา

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า **“สิ่งมีชีวิตไม่ใช่ดีเพราะการเกิด ดีเพราะการกระทำ”** การเกิดมันสุดวิสัย เราไม่รู้ว่ามันจะไปเกิดเป็นอะไรหรอก แล้วเราเกิดมาเราเกิดเป็นมนุษย์ ที่นี้พอเกิดเป็นมนุษย์ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์มีสมอง มนุษย์มีปัญหา

สรรพสิ่งในโลกนี้สองมือที่สร้างขึ้น มนุษย์ทั้งนั้น มนุษย์เป็นคนทำ มนุษย์ทำดี ดีที่สุด มนุษย์ทำชั่ว ชั่วที่สุด เวลาหลงตาทำนาศน์ประจำ สัตว์มันล่ากันด้วยเขี้ยวด้วยเล็บนะ มนุษย์ล่ากันด้วยสมอง ทั้งหลอก ทั้งลวง ทั้งวางแผน ทั้งหลอกเขามาทำให้เสียหาย

ฉะนั้น เราบอกว่า “ทำไมถึงชอบกล่าวว่ามนุษย์นี้มีบุญที่สุด มีบุญที่สุด มีบุญกว่าเทวดา”

เทวดาเขาอยู่เป็นทิพย์นะ วิทยาศาสตร์ต้องถามอีกแล้ว เขาอยู่เป็นทิพย์ พรหมอยู่เป็นทิพย์ของเขา ทิพย์ คือมันเป็นทิพย์ คือนึกสิ่งใดก็ได้ปรารถนาอย่างนั้น เทวดา สวรรค์ไม่มีตลาด ไม่มีการซื้อ การขาย เขาจะอยู่โดยอำนาจวาสนาของแต่ละบุคคลๆ คือเขาสร้างของเขา มา มันสำเร็จรูปไป พอสำเร็จรูปแล้ว เขาจะนึกของเขาได้ตลอดชีวิตของเขา พอเขาจะตาย คือสิ่งที่นึกมันนึกไม่ได้ เพราะอาหาร การดำรงชีพ ดำรงชีพไม่ได้ เขาต้องหมดชีวิตของเขา นี่พูดถึงเทวดานะ

ฉะนั้น ถึงบอกว่า “มนุษย์มีบุญที่สุด”

มีบุญที่สุดเพราะมนุษย์มีร่างกาย มนุษย์มีร่างกาย เพราะมนุษย์ต้องหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง การหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเป็นความทุกข์อันหนึ่ง การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นทุกข์อันหนึ่ง เพราะร่างกายนี้มันบีบคั้น บีบคั้นให้เราต้องขวนขวาย

ฉะนั้น มนุษย์มีกายกับใจ แต่หัวใจ หัวใจที่ประพฤติปฏิบัตินะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประเสริฐที่สุด เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เทวดา อินทร์ พรหมต้องมาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

โยมเชื่อใหม่ว่า เทวดา อินทร์ พรหมมาฟังเทศน์หลวงปู่มัน เชื่อไหม เชื่อใหม่ว่าเทวดามา ฟังเทศน์ เชื่อไหม

เออ! วิทยาศาสตร์ก็ไม่เชื่ออีกนะว่าเทวดามาฟังเทศน์มนุษย์ เทวดา อินทร์ พรหมยังต้อง มากกราบมาไหว้มนุษย์ มนุษย์ประเสริฐที่สุด คำว่า “ประเสริฐที่สุด” มันเป็นสถานะ แต่ไม่ใช่เรา ประเสริฐที่สุดหรอก เพราะเรายังทำชั่วกันอยู่ เราประเสริฐได้อย่างไร แต่สถานะของความเป็น มนุษย์ สถานะของความเป็นมนุษย์ แต่มนุษย์ทำดีทำชั่วอีกเรื่องหนึ่ง

ถ้ามนุษย์ที่ประเสริฐที่สุดคือศาสดา คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
นั่นนะมนุษย์ประเสริฐ

ฉะนั้น “ทำไมชอบว่ามนุษย์ประเสริฐ”

เพราะสถานะไง เทวดาเขามีแต่สุข เขามีแต่สมความปรารถนา แล้วก็รอวันตาย พอตาย แล้วไปไหนก็ไม่รู้ ไปตามบุญตามกรรมอีกแล้ว

แต่มนุษย์เกิดมา พ่อแม่ไม่เลี้ยงก็ตาย ต่อไปนี่ก็ต้องเลี้ยงตัวเอง ต้องมีงานทำ ถ้าไม่มี งานทำก็เลี้ยงตัวเองไม่ได้ นี่ไง มันประเสริฐตรงนี้ไง มันประเสริฐว่าเรามีโอกาส เรามีสมอง เรา คิดดี ดุสิ คิดดีจนเป็นเอก เป็นรัฐบุรุษ เป็นต่างๆ ที่เขาช่วยเหลือโลก นั่นเขาก็ดีทางโลก **แต่องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด** นี่พูดถึงว่ามนุษย์ไง ไปเข้ากับเรื่องนั้น ไปเข้ากับ เรื่องจิตนะ ใ้ฉันพูดถึงมนุษย์จบแล้วนะ

ถาม : คนที่ทำบุญเพื่อให้ได้บุญ อยากให้แต่สิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต นั่นถือว่าเป็นการทำบุญหรือเปล่า เป็นการเข้าสู่ทางธรรมหรือไม่

ตอบ : การทำบุญ ทุกคนก็ทำบุญ ถ้าทำบุญ ใหม่ๆ ก็ทำบุญอย่างนั้น เพราะเราเชื่อว่าบุญกับบาป ถ้าทำบาป ทำบาปอกุศล แต่คนถ้าติดในบุญ ติดในบุญ เห็นไหม กู้หนี้ยืมสินมาทำ ไม่ใช่ ไม่ใช่หรอก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ะ ไม่เบียดเบียนตน และไม่เบียดเบียนคนอื่น การทำบุญขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้เบียดเบียนตน ไม่ต้องใช้อะไรเลย อนุโมทนา เห็นคนทำดี สังเกตนะ เราเห็นคนทำดี ถ้าเป็นดีจริงนะ เราอนุโมทนาเขา เราชื่นชมเขา นั่นนะเป็นบุญ อนุโมทนาทาน

ถ้าเราทำหน้าที่การงาน เรามีเงินหนึ่งบาท เราจะมีหนึ่งสลึงไว้เลี้ยงพ่อแม่เรา เราจะมีหนึ่งสลึงไว้ครองชีพ เราจะมีหนึ่งสลึงเอาไว้ทำบุญ เอาไว้ทำธุรกิจ เราจะมีหนึ่งสลึงเพื่อทำบุญกุศล ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าฝังดินไว้ เราจะทำบุญต้องไม่ให้เราเดือดร้อน เราเดือดร้อนเราไม่ทำ ถ้าเราจะทำบุญ เราทำบุญเพราะหัวใจของเรา

ฉะนั้น บอกว่า “ถ้าเขาทำบุญ ทำบุญอย่างนี้มันเป็นการเข้าสู่ทางธรรมหรือเปล่า”

ถ้าทางธรรมค่อยๆ คิด แต่ถ้าเบียดเบียนตน ไม่ใช่ เบียดเบียนตน ไม่ใช่ ฉะนั้น เวลาการทำบุญเขาจะให้เราตัดสินใจ เราทำของเราเอง ถ้าเรามีศรัทธามีความเชื่อ เราทำของเรา เพราะกิเลสของเรามันจะตระหนี่ถี่เหนียว มันจะยึดทรัพย์ว่าเป็นทรัพย์สมบัติของมัน ทั้งๆ ที่เงินเราหามาเป็นของเราแท้ๆ นะ แต่ถ้าเราเจ็บป่วยตายเดี๋ยวนี้ เงินไม่ใช่ของเรา

ฉะนั้น ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า บ้านเรือนของเรา ถ้าเราได้อาทรัพย์สมบัติออกจากบ้านเรือนของเราเมื่อไหร่ นั่นแหละคือทรัพย์สมบัติของเรา ถ้ายังอยู่ในบ้านเรือนของเรา ถ้าไฟไหม้เราก็จบ ชีวิตนี้ยี้ดๆ ไร้ ของเรา ของเรา ไม่ใช่หมดละ พอตายไปแล้ว ลูกหลานมันทะเลาะกันด้วย

แต่ถ้าคนเขาเสียสละ เสียสละในทางบวก ในทางบุญนะ ไม่ใช่เสียสละด้วยความไม่มีปัญญา อันนั้นไม่ใช่ เราเสียสละไปแล้ว เราได้ชนทรัพย์สมบัติออกจากเรือนของเรา ไฟไหม้ในเรือนนั้น ทรัพย์สมบัติกองอยู่นั้น เพราะมันตกร้าไม่ไหล ตกไฟไหม้

โยมเคยทำบุญไหม เมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว ลองนึกถึงสิ ยังนึกได้เลย นั่นนะมันอยู่กับใจเรา สิ่งที่เราเคยเสียสละไว้ ตั้งแต่เด็กๆ นึกได้ไหม ยังเป็นของเราอยู่นะ นึกได้ไหม นั่นแหละเป็นทิพย์

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า “เป็นการเข้าสู่ทางธรรมหรือไม่”

การเข้าสู่ทางธรรม การทำบุญเป็นแค่พื้นฐาน สุดท้ายแล้วเราต้องมาภาวนา เวลาภาวนา เราต้องเอาชนะตนเอง เอาชนะตนเอง เห็นไหม นั่งไปมันเจ็บมันปวด มันวิตกกังวล เราควบคุมได้หมด ถ้าเราควบคุมได้หมด เราสั่งหัวใจเราได้ เราจะมีความสุขใหม่ หัวใจสั่งได้ เฮ้ย! เอ็งอย่ากววนกุลี เฮ้ย! เอ็งอย่าทำให้กูเดือดร้อนสิ คิดแต่เรื่องดีๆ อ้าว! ปฏิบัติแล้วทำได้จริงๆ นะ ไม่ได้พูดเล่น ปฏิบัติไปแล้วทำได้จริงๆ

หลวงตาท่านพูดเลย ท่านปฏิบัติใหม่ๆ นะ มันจะไปไหน ไม่ไป มันจะทำ ไม่ทำ ขึ้นกับมัน ขึ้นจนชำนาญ สั่งได้ ใจนี้สั่งได้ ถ้ามีสติใจนี้สั่งได้ แล้วถ้าใจนี้สั่งได้มันมีความสุขใหม่ อ้าว! ปฏิบัติสิ คนทำได้แล้วมี คนทำได้แล้วถึงมาสอน ไม่ใช่คนทำไม่เป็น คนทำไม่ได้แล้วมาสอน ไม่ใช่ คนที่ทำได้แล้วเขามาสอน ฉะนั้น สิ่งที่เราทำได้ อันนี้ประเสริฐ

ฉะนั้น ให้ลองคิดดู นี่พูดถึงการทำบุญ เวลาทำบุญนะ เวลาทำบุญแล้วมันไม่ใช่เรื่องของพระหรอก ใจเรื่องของพระเป็นเรื่องของวัตถุ เรื่องของโลก จริงๆ แล้วการทำบุญเป็นเรื่องของคน ทำทั้งนั้นนะ เราทำอะไรเราก็ได้อันนั้น แต่ทำให้ถูกให้ควร คนเรามันต้องมีปัญญาไง ไม่ใช่ทำแบบที่กระแสะเขา ไม่ใช่หรอก เราไม่ใช่เหยื่อ มึงเป็นเหยื่อหรือ ไม่มีสมองหรือ สมองก็มี ไร่!

ถาม : สภาวะแวดล้อมทางโลกมีผลกับสภาวะแวดล้อมใจแค่ไหน

ตอบ : ถ้าสภาวะแวดล้อมทางโลกนะ ทางโลก เห็นไหม เราไปเห็นสิ่งที่สะเทือนใจ เราสลดสังเวชนะ สภาวะแวดล้อมทางโลก การที่เกิดสภาวะแวดล้อมทางโลกมันเกิดจากบุญอีกแหละ บุญเขาเรียกเกิดในประเทศอันสมควร

เราอีกคนโบราณ เขาเกิดมาสภาวะแวดล้อม เขาเกิดมาเด็ก ๆ นะ แม่น้ำแม่กลองยังไม่ มีเขื่อน หน้าน้ำนะ ใสโฮ! น้ำมันล้นท่วมไปหมดเลย น้ำเป็นน้ำโคลนน้ำแดงมาเลย ปลาเต็มไป หมด เรานึกถึงสภาวะเราเกิดที่นี่ เกิดในตลาดโพธาราม เวลาถึงหน้าน้ำหลากมา ใสโฮ! มัน มานะ ต้นไม้เป็นต้น ๆ ลอยมาตามแม่น้ำเต็มไปหมด นั่นนะสภาวะแวดล้อมสมัยโบราณ

แต่ทางวิทยาศาสตร์เขาต้องสร้างเขื่อนเพื่อมีพลังงาน พอสร้างเขื่อนไปสองเขื่อน เดียวนี้ แม่น้ำแม่กลองเน่า เน่าตลอด มันไม่มีน้ำไหลมา เขาเอาไว้ปั่นไฟ แล้วมันก็เรื่องการนำท่วม เรื่อง การต่างๆ นะ เป็นฤดูกาลก็เบาลง

ไอ้พูดถึงว่า “สภาวะแวดล้อมภายนอกมีผลกับสภาวะแวดล้อมในหัวใจไหม”

มี มีเยอะมาก สภาวะแวดล้อมภายนอกจากโบราณนะ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ชีวิตนี้มี แต่ความสุข มีความสุขนะ แต่มันไม่สุขเพราะอะไร เพราะการแก่งแย่ง สมัยโบราณแวนแคว้น เขาจะรุกที่ดินกัน พม่ารบไทย ไทยรบพม่า เวลารบที่ก็วังหนี ต้องยกทัพหนี หนีทัพกัน แต่ถ้า ปล่อยให้อยู่ในที่อุดมสมบูรณ์ ใสโฮ! เรามีความสุขนะ

เราฟังบ่อย เราถูกแจ็ก คนที่อพยพมาจากเมืองจีน พอเข้าปากน้ำ “กูรอดตาย กูรอด ตาย” เห็นสภาวะแวดล้อมเมืองไทยนะ ถ้าขยันไม่ตาย เมืองจีนทำอะไรก็ไม่ขึ้นเพราะอะไร เพราะแผ่นดินหิมะตก อพยพหนีกันมา นี่ก็ถูกแจ็ก อพยพมาเหมือนกัน เสื่อผืนหมอนใบ เหมือนกัน นั่นสภาวะแวดล้อมภายนอกไง ถ้ามันมีเข้ามาเกี่ยวกับหัวใจไหม

มาจากข้าวเถา พอเข้าปากน้ำ “กูรอดตาย กูรอดตาย” สภาวะแวดล้อมภายนอก มันบอก เลยว่าเรามีอาชีพ เราขยันหมั่นเพียร เราจะต้องอยู่ของเราได้ มันให้ผลกับสภาวะแวดล้อม ภายใน ถ้าสภาวะแวดล้อมภายนอกไปทะเลทราย เออ! นอนอยู่นี้ ตายด้วยกัน สภาวะแวดล้อม ภายนอกมันก็มีผล

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติแล้ว สภาวะแวดล้อมภายนอกและภายใน ถ้าภายในมันดีแล้ว มันปล่อยวางได้ มันรับรู้ได้ มันเอาตัวรอดได้ ขอให้สภาวะแวดล้อมภายในดี ดีต้องดีให้เข้มแข็ง นะ ไม่ใช่ดีแบบไม้หลักปักซีโคลน ใครพูดอะไรก็เชื่อ ไหลตามเขาไป ไม่ใช่ ต้องมีปัญญา

ถาม : สภาวะที่เราพยายามไม่คิดนั้นหมายถึงจิตเราคิดหรือไม่ มีวิธีอย่างไรให้จิตเราไม่คิด

ตอบ : ในการศึกษาณะ ถ้าเราศึกษาแล้วมันจนตรอก มันคิดสิ่งใดไม่ออก ให้อ่างไว้ แล้วมาทำนิ่งๆ หายใจเข้านึ๊กพุท หายใจออกนึ๊กโธ ให้ใจเราหมดจากความวิตกกังวล พอหมดจากความวิตกกังวลจิตมันพักได้สมาธิแล้ว เราค่อยไปดูหนังสือใหม่ เราค่อยไปศึกษาใหม่

เราสอนบ่อย เราสอนบ่อยนะ เด็กเวลาที่ศึกษาแล้วมันเครียด แล้วเราอ่านไม่เข้าใจต่างๆ ให้อ่างไว้ก่อน แล้วเด็กมันก็ต่อว่านะ “ดูขนาดนี้ยังไม่รู้เลย แล้วให้หยุดก่อน มันจะรู้ได้อย่างไร” มันเถียงเลยนะ บอก “เออหน้า! เ็งวังหนังสือไว้ก่อน แล้วกำหนดหายใจเข้านึ๊กพุท หายใจออกนึ๊กโธ” แล้วเขาไปทำตามนะ ดีขึ้นเยอะเลย

หนึ่ง ความเครียดไม่มี แล้วพอไม่มีมันจะอ่านสิ่งใดมันก็เป็นสัจจะ แล้วอ่านแล้วมันเข้าใจ อ่านแล้วมันได้น้ำได้เนื้อใจ ไม่อย่างนั้นอ่านแล้วเบลอ อ่านหมดเลย แล้วกึ่งๆ แล้วถึงเวลาแล้วทำอะไรไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน “สภาวะที่เราพยายามไม่คิด มันหมายถึงคิดหรือไม่”

เพราะเราว่าไม่คิดไง เพราะเราจะไม่คิด ธรรมดาณะ ปล่อยเลย ของเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันจะคิดนะ ปล่อยให้มันคิด แต่มีสติให้คิดไปเรื่อย พอจบแล้วมันคิดจนพอใจมันหยุด แต่เรามีสติอยู่นะ แล้วพอมันจะคิดใหม่ “เอ็งจะทุกข์อีกหรือ” เราใช้คำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ” คือว่าเราพยายามจะไม่คิด เราก็คิดว่าไอ้ที่พยายามจะไม่คิดนั้นคือความคิด

แต่ถ้าเรามีสตินะ เรามีสติไว้ เรามีสติ ความคิดมันเป็นธรรมชาติ มันเหมือนแบบตาน้ำ น้ำมันจะผุดขึ้นมาจากตาน้ำ ความคิดมันผุดขึ้นมาจากใจ เพราะใจ ไม่มีใจใครจะคิด ไม่มีหัวใจอะไรมันจะคิด ความคิดมันผุดขึ้นมาจากใจ ถ้ามันผุดขึ้นมาจากใจนะ ถ้าเรามีสติปัญญารู้เท่า มันก็ปล่อย พอปล่อยมันก็ผุดธรรมดา มันไม่เครียดไง

แต่ถ้ามันไม่ต้องใช้ความพยายามมาก หายใจเข้านึ๊กพุท หายใจออกนึ๊กโธ ดีที่สุด หายใจเข้านึ๊กพุท หายใจออกนึ๊กโธ พุทโธๆ มันวางไว้หมด มันวางความเครียดให้หมด การทำ

สมาธิคือปล่อยวาง ปล่อยวางเป็นอิสระ แต่ยังไม่ได้เป็นปัญญาหรือการปล่อยวางนี้ แล้วพอปล่อยวางแล้วมันก็โล่งใจ มันทำอะไรมันจะชัดเจน มันจะดีขึ้น

“วิธีทำอย่างไรให้จิตไม่คิด”

ธรรมชาติที่รู้ ธรรมชาติที่รู้มันไม่ได้คิดหรือ มันรู้ ธรรมชาติที่รู้ จิตเป็นธรรมชาติที่รู้ แต่พอรู้แล้วสัญญามันจะปรุง มันอยากคิด มันเป็นธรรมชาติที่รู้ จิตเป็นธรรมชาติที่รู้

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดเป็นธรรมชาติที่รู้ สสารที่รู้ สสารอื่นไม่มีชีวิต แต่จิตนี้เป็นสสารที่มีชีวิต เริ่มงแล้ว สสารที่มีชีวิต สันตติต่อเนื่องได้ แล้วทำให้มันจบได้ด้วย พระพุทธศาสนาสอนอย่างนั้น ค่อยๆ คิดนะ เพราะถามแค่นี้ ถ้าถามอย่างอื่นจะตอบต่อไป แล้วถ้าอยากถามอย่างอื่นค่อยมาถามทีหลัง

ถาม : อะไรคือจุดมุ่งหมายของชีวิต ชีวิตมนุษย์มีจุดมุ่งหมายหรือเปล่าคะ ความดี ไม่ดี อยู่ที่เจตนาหรือการกระทำ

ตอบ : จุดมุ่งหมายของชีวิตมันอยู่ที่บารมีของคน ถ้าบารมีของคน คนเกิดมาเขาบอกว่าเกิดมาชาตินี้ก็ชาติเดียว พอมีชาติเดียว ทำอะไรก็ได้ จะเบียดเบียนใคร จะทำอะไรก็ได้ ขอให้ฉันมีความสุข ทำอย่างไรก็ได้ นั่นนะเวรกรรมทั้งนั้น เพราะเวลาหมดชีวิตไป เวลาหมดชีวิตนี่นะพอตาย พอตายจิตมันจะไปตามกรรมดี กรรมชั่ว

แต่ในปัจจุบันนี้ เพราะการเกิดเป็นมนุษย์ เขาเรียกสถานะ คำว่า “สถานะ” ได้การเป็นมนุษย์ นี่การเป็นมนุษย์มันอยู่ในสถานะไซ้ใหม่ มันไปนรกไม่ได้ ไปอะไรไม่ได้ แต่มันไปได้ที่จิตสวรรค์ในอก นรกในใจ มันยังไม่ไป แต่ถ้าตายตม ไปเลย นี่จุดมุ่งหมายไป

ถ้าจุดมุ่งหมายของชีวิต อันนี้มันก็อยู่ที่เป้าหมาย จุดมุ่งหมายก็เป้าหมายว่า อะไรคือจุดมุ่งหมายของชีวิต ทุกคนก็จุดมุ่งหมายของชีวิตก็ต้องประสบความสำเร็จทั้งหมด ทุกอย่างสมความปรารถนาทั้งหมด แล้วมันสมความปรารถนาจริงหรือเปล่า เพราะทุกอย่างมีครบหมดแล้วรอวันตายไป แล้วของใครล่ะ

แต่ถ้าเป้าหมายของชีวิต คือจะบอกว่าจบ จบหมายความว่าไม่มีการสืบต่อ อย่างพระพุทธเจ้า เห็นไหม มีการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย จะไม่มีการเกิด การแก่ การเจ็บ การ

ตาย ฟันจากการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย ถ้าเราไม่ตาย ชีวิตนี้มันไม่ตายตั้งแต่มีชีวิตอยู่เลย มันรู้ของมันหมด ถ้ามันชำระกิเลสหมดนะ รู้หมดเลย หลวงปู่มั่นเทวดาต้องมาฟังธรรม

“ความดี ไม่ดี อยู่ที่เจตนาหรือการกระทำ”

เจตนาเป็นแค่เจตนา เจตนายังไม่มีการกระทำ แต่ถ้าการกระทำ กระทำแล้ว กระทำถึงที่สุดแล้ว จบแล้วมันไม่มีการกระทำ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแค่กิริยา ไม่มีการกระทำ พระอรหันต์ไม่มีการกระทำ พระอรหันต์ไม่มีการกระทำ ไม่มีเจตนา พระอรหันต์ไม่มีการกระทำ

จบ นี่พูดถึงว่าคนดีหรือไม่ดีอยู่ที่ไหน อยู่ที่เจตนา อยู่ที่การกระทำ กระทำอย่างนี้จบแล้ว ไม่มีเจตนา ไม่มีการกระทำ ไม่มีอะไรทั้งสิ้น แต่มี จบ เพราะว่ามันจะหมดเวลาแล้ว

ถาม : สุกทำแล้วระบบกรรมถูกสร้างมาเพื่อเติมเต็มความว่างเปล่าของชีวิตหรือเปล่า

ตอบ : ไม่ใช่ ไม่ใช่นะ ระบบของกรรม คำว่า “ระบบของกรรม” คือพระพุทธเจ้าไปตรัสรู้ ใจ ไปตรัสรู้ว่าจิตนี้มาจากไหน ไปตรัสรู้ว่าชีวิตมันเป็นอย่างไรเพราะอะไร มันเป็นเพราะสิ่งใด

เพราะพระในสมัยพุทธกาลนะ บางองค์นะ ฟังพระพุทธเจ้าเทศน์ทีเดียวเป็นพระอรหันต์ เขาก็แปลกใจ ไปถามพระพุทธเจ้าว่า “ทำไมพระองค์นี้เป็นอย่างนี้ล่ะ”

พระพุทธเจ้าจะบอกเลยว่า “ตั้งแต่ชาตินั้น ชาตินั้น เขาได้สร้างบุญอย่างนั้นมา แล้วเขาเกิดในสถานะนั้น ถึงที่สุดแล้ววันนี้เขามาเกิดเป็นพระองค์นี้ พอพระองค์นี้แล้ว เพราะกรรมอันนั้น กรรมอันนั้นคือเจตนาอย่างนั้น สิ่งที่เป็นพฤติกรรม พฤติกรรม ดีเอ็นเอของเขามาอย่างนั้น จิตของเขาเป็นอย่างนั้น พอเขามากระทบ กระทบกับอริยสัจ กระทบกับความจริงอย่างนี้ปั๊บ เขาเป็นพระอรหันต์เพราะเหตุนี้ ระบบของกรรมมันไม่ใช่ใครจะไปดัดแปลง มันเกิดจากการกระทำไง

ฉะนั้น บอกว่า “ระบบของกรรมถูกสร้างมาเพื่อเติมเต็มความว่าง”

ไม่ใช่ ความว่างมันก็เป็นความว่าง ความว่างเกิดจากการกระทำ ก็เกิดจากกรรมนั้นแหละ กรรมดีทำให้เกิดความว่าง แต่ระบบของกรรม ถ้าระบบของกรรม ใครสร้างระบบได้ ใครควบคุมระบบได้ คนนั้นครองโลกนะสิ ไม่ใช่

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมคือการกระทำ กรรมดี กรรมชั่วของเรานะ การทำดีของเรา ก็ทำให้เราเป็นคนดี คนทำดี ทำดีจนเป็นนิสัย เราทำความชั่วไม่ได้นะ ทำแล้วมันซับซ้อนความรู้สึก คนที่เขาทำชั่ว ทำชั่ว ไปสอนมันทำความดีสิ มันบอกไฉนนี่เงิ กุศลชบายอยู่แล้ว มายุ่งอะไรกับกู

เขาเคยชินไง เขาเคยชินกับกรรมชั่ว เขาอยู่กับกรรมชั่วอย่างนั้น แล้วผลของเขา ชีวิตเขาไปดูมันปลายสิ เวลาเขาทำ โอ้ย! เขาประสบความสำเร็จ เขาทำดี ก็เหมือนกับคอร์รัปชั่น ขนมา ขนมา แล้วมันก็นั่งทับไว้ กลัวแต่คนจะมาขึ้นนะ คนนั่งทับการทำชั่วของตน คือคอร์รัปชั่น นั่นนะ เขาอยู่มีความสุขไหม นี่แหละกรรมคือการกระทำ ทำดี ทำชั่ว

ฉะนั้น “ระบบของกรรมถูกสร้างมา”

ไม่มีใครสร้าง ไม่มีใครสร้างระบบนี้ได้ แต่กรรมคือการกระทำ คือเราทำกันเอง ที่นี้มีคนค้าน อ้าว! ก็ไม่เคยทำอะไรเลย ทำไมมันทุกข์ยากขนาดนี้ กรรมดีนะ เวลามันทำสิ่งใดมันประสบความสำเร็จเพราะมันมีกรรมดีของมัน กรรมคือโอกาสและจังหวะ จังหวะของเขามาพอดี

มีคนมาถามบ่อยมากเลยว่า “อุบัติเหตุ อุบัติเหตุเป็นกรรมหรือไม่” เราบอกอุบัติเหตุกับกรรมมันอันเดียวกัน อันเดียวกันหมายความว่าอย่างไร บางทีนะ มันไม่น่าจะเป็นเลย มันเป็นแล้วคนมานะ เวลามันผ่านไป อุบัติเหตุมันเกิดจากความประมาท พวกเราว่าอย่างนั้นนะ เพราะเราประมาท แต่อุบัติเหตุทำไมมันเจาะจง บางทีมันไม่น่าจะเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้น มันไปลากมาเป็นอย่างนั้น นั่นนะคือกรรมของเขา

แต่เรา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะแก่นะ ก็แก้บอกว่ **“ภิกษุทั้งหลาย เถอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด”**

ความประมาทเลินเล่อ พระพุทธเจ้าถึงให้ฝึกสติ เราฝึกสติ เราทำความดีกัน นี่ก็คือกรรม กรรมดี กรรมดีจะคุ้มครองเราไง ผู้ใดปฏิบัติธรรม สมควรแก่กรรม เรามีสติมีปัญญาของเรา เราฝึกจนเป็นปกติ เป็นธรรมดา เราไม่ได้สร้าง ไม่ได้แต่ง มันเป็นชีวิตประจำวัน เราทำของเราจนเคยชินจนเป็นปกติของเรา เราจะมีอุบัติเหตุไหม ถ้ามันจะมีอุบัติเหตุมันก็สุดวิสัย เวลามันสุดวิสัยนะ ขับรถไป เราไม่ชนเขา เขามาชนเรา อยู่เฉยๆ ตูม ไม่รู้เรื่องเลย ตูม ทำไม่เป็นอย่างนั้นละ ทำไม่ไปไปตูมกับคนอื่นละ ทำไม่จำเพาะเจาะจงต้องมาตูมกับเราละ

นี่พูดถึง สุดท้ายแล้วมันเป็นเรื่องของกรรม กรรมมันมีกรรมเก่า กรรมใหม่ ต้องวิทยาศาสตร์นิดหนึ่ง ถ้ากรรมคือปัจจุบันนี้ แล้วกรรมเก่าละ กรรมเก่าคือสิ่งที่เราสร้างมาที่เราไม่รู้ แต่มันมีผลกับจิตนิสัย กับความคิด แต่กรรมใหม่ กรรมใหม่คือการกระทำ ที่นี้เวลากรรมใหม่ มันพยายามจะทำดีอยู่ แต่กรรมเก่ามันมาตัดรอน มันก็มีผล มีอุบัติเหตุ มีต่างๆ

อันนี้เป็นเรื่องของกรรมเก่า อันนี้เราไล่มาจนจบแล้ว เพราะเรากลัวเวลามันจะไม่พอ ใ้อโฮ! ยังมีอีกนะ ยังได้อยุ่นะ ถ้าได้อยุ่นะ...

ถาม : เคยอ่านเจอมาเกี่ยวกับพระบ้านกับพระป่า รู้มาว่าพระป่าจะอยู่ในป่า ไม่ยอมพักในวัดหรือในที่ชายคา อยากทราบว่าในภาวะที่ลำบาก จะทำให้เกิดปัญญาได้อย่างไร พระป่าจะไม่เครียดหรือคะ ความเครียด ความลำบาก จะไม่ขัดขวางปัญญาหรือคะ ทราบมาว่าพระป่าปฏิบัติเพื่อให้เกิดภาวนามยปัญญา

ตอบ : ใช่ ภาวนามยปัญญานี้ถูกต้อง แต่อย่างที่เข้าใจ ถูก พระป่าส่วนใหญ่เขาอยู่ในป่า เขาถือจุดดั่งของเขา เขาไม่เข้าชายคาบ้าน เขาไม่เข้าต่างๆ เขาไม่เข้านั้นเพื่อความวิเวกของเขาไป เพื่อความวิเวก

แล้วกรรมนี่มันเป็นเรื่องจุดดั่งควัตร ถ้าจุดดั่งควัตรนะ ถ้าใครอธิษฐานแล้วไม่ทำอย่างนี้ เขาจะไม่ทำอย่างนี้ตลอดไป หรือไม่ทำเป็นครั้งเป็นคราว แต่ถ้าเป็นความเครียดหรือไม่ ไม่ เพราะทำนงุมิใจ ทำนงุมิใจ ทำนพอใจจะทำ เหมือนเรารัก โยมเห็นพวกชมรมต่างๆ ไหม เวลาเราไปดูเขาแปลกๆ เนาะ เขานั่งวิจารณ์กันอยู่อย่างนั้นนะ ชมรมอะไรก็ไม่ว่า แต่เขาสนุกของเขาเนาะ

นี่ก็เหมือนกัน พระป่าก็ชมรมหนึ่ง ชมรมพระป่า เขาสนุกของเขา เขาไม่เครียดหรอก ใ้เราก็อ้อไฮ้! เขาเครียด แต่เขาสนุกของเขาเนะ ชมรมพระป่าเขาเนะ เพราะเขาพอใจ เขาพอใจ เขามีความปรารถนา

ฉะนั้น ใ้สิ่งที่ว่า “ความเครียดจะมาขัดขวางปัญญาของเขา”

มันไม่เครียดหรอก ชีวิตเราก็เครียดอยู่แล้ว เป็นสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิมันเป็นกลาง เป็นอิสระ ถ้าทำจิตลงสมาธิได้นะ ไม่เครียด ถ้าเครียดเป็นสมาธิไม่ได้ ถ้าไม่มีสมาธิมันเกิดปัญญาไม่ได้ ถ้าไม่มีสมาธิมันเกิดภาวนามยปัญญาไม่ได้ ถ้าไม่เครียดมันก็เกิดปัญญาอย่างพวกเรามาวิเคราะห์ วิจัย ค้นคว้า มันก็จะเป็นปัญญาของเรา มันไม่เครียด ถ้าเครียดเป็นปัญญาไม่ได้

ฉะนั้น ที่ว่า “พระป่าต้องอยู่อย่างนั้นใช่ไหม”

มันเป็นกุดงควัตร ใ้ กุดงควัตรเป็นอย่างนั้น แต่เขาไม่เครียดของเขา เขาภูมิใจ เขาภูมิใจ เขาพอใจ แล้วเขาปลื้มใจมาก เพราะเขาทำตามพระพุทธเจ้าสอน พระพุทธเจ้าสอนนะ ที่ว่าป่าคู่กับพระ พระป่าคู่กับป่า เขาภูมิใจ แล้วพอเขามีความสุข มีความสงบ จิตเขาเป็นสมาธิ เขามีความสุขมาก เขาอยู่ในป่าแล้วมีความสุขมาก

ใ้เรา “สุขได้อย่างไร สุขของฉันก็ต้องอยู่ในโรงแรมสิ ไปสุขอยู่ในป่าได้อย่างไร”

แต่เขาสุขของเขาเนะ ความสุขอย่างนี้มันเป็นความสุขภายในใจ แล้วความสุขอย่างนี้มันไม่ใช่เป็นการแอบอ้าง แล้วไม่ใช่เป็นการแสดงเป็นมายา เพราะอะไร

เพราะว่าถ้าคนปฏิบัติมีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติมาก่อน มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ในป่าของท่าน ท่านได้ความสงบ ความวิเวกเป็นชัฎฐภูมิ เป็นการต่อสู้กับกิเลสของตน ถ้าทำกิเลสของตนมันตัดทอนกิเลสไป ไม่ให้กิเลสมันเข้ามาในใจ แล้วถ้าทำได้มันจะเป็นประโยชน์มาก

ฉะนั้น ถ้ามว่า “ทราบมาว่าพระป่าปฏิบัติเพื่อภาวนามย-ปัญญา” ถูกต้อง แล้วที่ว่า “ถ้าความลำบาก ความเครียดอย่างนั้นมันจะเกิดปัญญาได้อย่างไร” เกิด เพราะปัญญาของเราปัญญาของเราที่ปัญญาศึกษาวิเคราะห์วิจัย แต่ถ้าปัญญาของพระป่า ก็ที่คำถามนี้แหละ

ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา ปัญญาเกิดจากศีล สมาธิ ปัญญา แล้วมันเป็นอย่างไรละ

มันเป็นสิ่งที่ว่าเวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติ เวลา **ธมมสากัจจา** เวลาท่านสนทนาธรรมกัน คนที่ชำนาญการจะหลุดออกไม่ได้หรอก เวลาครูบาอาจารย์ท่านเข้าถึงกัน ท่านจะสนทนาธรรมกันเพราะการสนทนาธรรมกันมันเป็นการตรวจสอบกัน เพื่อจะดึงให้ใจสูงขึ้น ถ้าใจสูงขึ้นมันจะเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น

นี่พูดถึงการเป็นพระป่ากับพระบ้านเนาะ พระบ้านเขาต้องศึกษาของเขา พระบ้านคือบวชมาเพื่อศึกษา ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อปกครอง เพื่อเข้าใจในธรรมะ

แต่พระป่าศึกษาปฏิบัติเพื่อทำลายกิเลสในใจ ถ้าทำลายกิเลสในใจ ปริยัติปฏิบัติ เพราะปฏิบัตินะ ปฏิบัติจนมีสัจจะมีความจริงในใจ ถ้าสัจจะความจริงในใจเห็นไหม เวลาเทศนาว่าการมันออกมาจากใจ ออกมาจากข้อเท็จจริง

แต่ถ้าเป็นพระบ้าน อ่านหนังสือ อ่านเอา พออ่านเอามันก็เป็นการเล่นิทาน

อันนี้พูดถึงเวลาที่ฟังเทศน์ ฟังเทศน์มันจะเข้าใจตรงนั้น คำว่า “พระป่า พระบ้าน” พระบ้านคือเขาศึกษามาแล้วเพื่อเผยแผ่ศาสนา พระป่าปฏิบัติมาเพื่อความรู้จริงในหัวใจ แล้วพยายามสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหา ให้ประพฤติปฏิบัติ ให้เป็นแก่นของศาสนา เอวัง